

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ В УКРАЇНІ

О. А. Домбровська к. е. н., доц., доцент кафедри управління земельними ресурсами, геодезії та кадастру, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

В. М. Кульбака, к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії та права, Придніпровська державна академія будівництва і архітектури, м.Дніпро, Україна

К. М. Павленко, здобувачка 4 курсу спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій», Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Екологічна мережа - єдина територіальна система, що складається з цінних місць та об'єктів природно-заповідного фонду країни. Вона сприяє поліпшенню умов формування та відновлення довкілля, підвищенню природно-ресурсного потенціалу України, збереженню ландшафтного та біологічного різноманіття. Зокрема місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин. В екомережу входять також інші території, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища. Відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України, такі місця підлягають особливій охороні.

Досвід природоохоронної діяльності європейських держав свідчить, що екологічні мережі стали інструментами впровадження Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття [1]. Ідею створення Всеєвропейської екологічної мережі (European Ecological Network або EECONET) як системи взаємно поєднаних, цінних з екологічної точки зору природних територій, було запропоновано групою голландських дослідників у 1993 р. на Міжнародній конференції "Охорона природної спадщини Європи через створення Європейської екологічної мережі" (м. Маастріхт, Нідерланди). Вона органічно інтегрується в ідею сталого розвитку та є одним з потужних інструментів її втілення. Україна як європейська держава – сторона багатьох міжнародних природоохоронних конвенцій та угод також бере активну участь у формуванні Всеєвропейської екомережі, як і всі інші учасники процесу має зобов'язання інтегрувати національну

екомережу до Всеєвропейської, включаючи питання як проектування і формування, так і управління екомережею.

У методологічному плані формування екологічної мережі областей України ґрунтується на національній концепції розбудови екомережі, в якій головну роль у виділенні ключових територій (природних ядер) відіграють існуючі та запроєктовані природно-заповідні території. В європейських концепціях формування екомереж природоохоронні території відіграють додаткову роль у визначенні місцеположення елементів екомережі, зокрема ключових територій, а визначальну роль у плануванні просторової структури екомережі відіграють дані щодо розміщення непорушених господарською діяльністю природних екосистем, рідкісних біотопів, ареалів і локалітетів раритетних видів флори і фауни, міграційних шляхів тварин.

Структурні елементи екомережі - території екомережі, що відрізняються за своїми функціями. До структурних елементів екомережі належать ключові, сполучні, буферні та відновлювані території. Ключові території (природні ядра) забезпечують збереження найцінніших і типових для конкретного регіону компонентів ландшафтного й біорізноманіття. Сполучні території (екокоридори) поєднують між собою ключові території, забезпечують міграцію тварин та обмін генетичного матеріалу. Буферні території захищають ключові та сполучні території від зовнішніх впливів. Відновлювані території забезпечують формування просторової цілісності екомережі і є територіями, для яких мають бути виконані першочергові заходи щодо відтворення первинного природного стану [2]. Об'єкт екомережі — окрема складова частина екомережі, яка має ознаки просторового об'єкта (певну площу, межі, характеристики). До об'єктів екомережі належать території й об'єкти природно-заповідного фонду, водного фонду, лісового фонду, сільськогосподарські угіддя екстенсивного використання (пасовища, сіножаті) тощо [2].

Важливим показником формування національної екомережі є зміна площі природно-заповідного фонду (ПЗФ) України. Урядом планувалося, що

у 2005 р. цей показник становитиме 4225 тис.га (7,1% від площі держави), а в 2015 р. — 6275 тис. га (10,4%). Проте станом на 1 січня 2021 р. ПЗФ держави становить тільки 6,8 % площі країни, нараховувалося 8633 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 4,1 млн. га. Це свідчить про значні труднощі у формуванні національної екологічної мережі.

Україна підтримує ідею збереження та відновлення біологічного різноманіття територій завдяки реалізації концепції екологічних мереж з урахуванням чинного законодавства та проекти схем проектування екомереж регіонального рівня. Однак принцип цілісності функцій екосистеми, а також розташування об'єктів природно-заповідного фонду та цінних видів флори і фауни не в повній мірі враховані при проектуванні конструктивних елементів екомереж регіонального рівня. Їх слід вирішити на місцевому рівні, що дозволить більш детально та об'єктивно аналізувати природний потенціал територій та фактичний стан землекористування [3].

Таким чином, формування екологічної мережі України дасть змогу оптимізувати мережу територій природоохоронного призначення й об'єктів природно-заповідного фонду областей держави, забезпечить сприятливі умови існування, вільного розселення та міграції видів рослин і тварин на території області, сусідніх областей і держав.

Література.

1. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Київ: Авалон, 1998. 52 с.

2. Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. - [Електроний ресурс]- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

3. Stoiko N., Cherechon O. The Development of Local Ecological Networks in Ukraine: the Example of Lviv Region. Baltic surveying: international scientific journal. Vol. 10. 2019. P. 45-52. - [Електроний ресурс]- Режим доступу: <https://agris.fao.org/agris-search/search.do?recordID>